

04.04.2019

La Nr.

Nr. 04-2/1

din

Parlamentul Republicii Moldova

***Propunere de perfecționare a legislației
în temeiul art. 27 lit. a) din Legea nr. 52 cu privire la Avocatul Poporului***

Potrivit art. 27 lit. a) din Legea nr. 52 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), Avocatul Poporului prezintă subiecților cu drept de inițiativă legislativă propuneri și recomandări de perfecționare a legislației în vederea eliminării cauzelor și condițiilor ce creează premise pentru încălcarea drepturilor și libertăților omului.

Oficiul Avocatului Poporului a examinat problema abordată de Asociația Românilor din Basarabia – Foști Deținuți Politici și Deportați, cu referire la recunoașterea ca victime ale represiunilor politice copiii născuți în locurile de represiune.

În susținerea pretențiilor invocate președintele Asociației a prezentat răspunsurile autorităților publice¹, care au examinat chestiunea abordată și au menționat că această problemă ține de competența exclusivă a subiecților cu drept de inițiativă legislativă.

Asociația a oferit informații cu privire la cel puțin cinci persoane, care s-au născut în Siberia în timpul aflării nelegitime în detenție a părinților lor². Toate aceste persoane au primit refuz de la Procuratura Generală de a fi recunoscuți ca victime ale represiunilor politice. Ca motiv al refuzului se invocă prevederile Legii nr.296 din 23 noiembrie 1994 pentru interpretarea unor prevederi ale Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.

Parlamentul, condamnând în mod hotărât represiunile politice săvârșite de organele de stat administrative, judiciare și extrajudiciare în perioada regimului totalitar și încălcarea gravă de către aceste organe a normelor de drept și morale, și în scopul reabilitării victimelor represiunilor, reintegrării lor în drepturile politice, sociale și cetățenești, compensării pagubelor materiale pricinuite, precum și lichidării altor consecințe ale samavolniciei regimului totalitar, a adoptat Legea nr.1225 din 08.12.1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.

Propunerea de perfecționare a legislației are ca obiect de reglementare modificarea art.2 din Legea nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.

Scopul propunerii de perfecționare a legislației este înlăturarea lacunelor existente în legislație și includerea în categoria victimelor represiunilor politice a tuturor persoanelor care au avut de suferit de pe urma represiunilor.

¹ Răspunsul Procuraturii Generale nr...21-498/18-1998 din 09.10.2018; răspunsul Ministerului Afacerilor Interne nr.8/6-5-B-443/18 din 19.09.2018

² Scrisoarea din 20.02.2019

Analizînd prevederile legale constatăm că în conformitate cu art.2 din Legea nr.1225 din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, victime ale represiunilor politice se consideră: „persoanele care au avut de suferit de pe urma represiunilor politice prevăzute în art.1 al Legii; **membrii familiei** persoanelor supuse represiunilor, inclusiv **copiii care s-au născut în locurile de represiune** sau în drum spre ele; persoanele care au fost impuse sau nevoite să-și urmeze părinții, rudele, tutorii în exil ori la locul de deținere specială, sau rămase fără îngrijirea acestora, precum și copii persoanelor executate în urma represiunilor politice”.

Prin Legea nr.296 din 23 noiembrie 1994, Parlamentul a interpretat unele prevederi ale Legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, inclusiv articolul 2 aliniatul întâi subaliniatul al treilea din legea menționată. Conform prevederilor legii de interpretare, membri ai familiei persoanelor supuse represiunilor se consideră soțul, soția, copiii, părinții, alte rude și tutorii care au fost siliți sau nevoiți să urmeze persoana reprimată în exil sau la locul de deținere specială. Copii ai persoanelor supuse represiunilor care s-au născut în locurile de represiune sau în drum spre ele se consideră doar copiii proveniți din căsătoria încheiată pînă la represiune.

Avocatul Poporului constată că anterior, la data de 04 iulie 2016, Guvernul Republicii Moldova a examinat inițiativa legislativă a unui grup de deputați din Parlamentul Republicii Moldova, prin care s-a solicitat modificarea unor prevederi ale Legii nr. 296/1994 pentru interpretarea unor prevederi a Legii nr.1225 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice. Ca urmare, prin Hotărîrea Guvernului nr. 828 din 04 iulie 2016 s-a prezentat Parlamentului avizul la proiectul de lege pentru modificarea legii menționate. Potrivit avizului respectiv ”pentru schimbarea soluției juridice determinată de Parlament prin legea de interpretare (Legea nr.296-XIII din 23 noiembrie 1994) este necesară amendarea legii de bază (Legea nr.1225 –XII din 8 decembrie 1992). Ulterior, prin răspunsul oferit unuia dintre petenți la 10.12.2018, Ministerul Justiției³ a reiterat aceeași soluție.

De asemenea, cu referire la această problemă s-a expus și Consiliul pentru prevenirea și eliminarea nediscriminării și asigurarea egalității.

Consiliul pentru prevenirea și eliminarea nediscriminării și asigurarea egalității⁴ a menționat că toți copiii născuți în locurile de represiune sau în drum spre ele, indiferent de faptul dacă provin din căsătoria încheiată pînă la represiune, ori din căsătoria încheiată în timpul represiunilor ori copiii proveniți din afara căsătoriei, se află în aceeași situație – ei sunt copiii persoanelor care au fost private de libertate, exilate, deportate, trimise la muncă silnică. Mai mult ca atât, nici copiii născuți deja la momentul represiunii nici cei născuți după începerea acestui proces, nu au fost ei înșiși judecați sau condamnați, dar în virtutea anumitor circumstanțe, părinții lor au fost condamnați. Similar, copiii proveniți din căsătorii încheiate pînă la represiune și copiii proveniți din căsătoriile încheiate în locurile de represiune au fost limitați în drepturi și libertăți, deoarece părinții lor erau exilați, deportați condamnați în aceste locuri. Aceștia au fost supuși unui tratament similar din partea organelor de stat administrative, judiciare și extrajudiciare.

În cazul examinat, Consiliul observă că diferența de tratament se bazează pe criteriul statutului copilului născut în locurile de represiune. Astfel, persoanele care au statut de copii

³ Răspunsul Ministerului Justiției nr.04/D-2557/18 din 10.12.2018

⁴Avizul Consultativ din 22 ianuarie 2019

proveniți din relația de concubinaj, nu sunt recunoscuți victime ale represiunilor politice din considerentul că la momentul nașterii lor părinții nu erau căsătoriți sau conceperea lor a avut loc înainte de represiune.

În susținerea celor stabilite de Consiliu, consider că prevederile în vigoare generează un tratament discriminatoriu prin excluderea de sub protecția Legii nr.1225 –XII din 8 decembrie 1992, din rîndurile victimelor represiunilor politice, a copiilor născuți în locurile de represiune, proveniți din căsătorii încheiate după represiune sau din afara căsătoriei. Acest tratament diferit instituit fără o justificare obiectivă și rezonabilă, este contrar prevederilor art.16 coroborat cu art. 47 din Constituție cu privire la egalitate și dreptul la asistență și protecție socială, precum și prevederilor art.7 și 22 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și art.2, alin.(2) și art. 9 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

În acest context, atenționez constatările Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO). În cauza *Camp și Bourimivs Olanda*⁵, precum și în cauza *Mitzingervs Germania*, CtEDO a recunoscut violarea art. 14 (interzicerea discriminării) coroborat cu art. 8 (protecția și respectul vieții de familie) în situațiile în care statul a tratat diferit copiii proveniți din aceeași părinți, doar din considerentul că au fost născuți în afara căsătoriei. Curtea a subliniat faptul că nu pot fi îngădite anumite drepturi ale copilului doar din considerentul că provine din căsătoria neînregistrată.

Fiecare stat parte la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale se angajează să acționeze, atât prin propriul său efort, cât și prin asistență și cooperare internațională, în special pe plan economic și tehnic, folosind la maximum resursele sale disponibile, pentru ca exercitarea deplină a drepturilor recunoscute în prezentul Pact să fie asigurată progresiv prin toate mijloacele adecvate, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative.

Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale garantează în art.2 alin.(2) că statele părți se angajează să garanteze că drepturile enunțate în el vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau pe orice altă împrejurare. În comentariul general nr.20 la prezentul pact se explică ce este nondiscriminare, iar la pct.26 se explică faptul că nașterea este un criteriu protejat și orice diferență bazată pe acest statut este interzisă.

Reiterez că, deși, statul beneficiază de o amplă marjă de apreciere în domeniul securității sociale, prin urmare este în drept să extindă protecția socială mai multor categorii de persoane, totuși acesta este obligat să asigure un tratament egal și echitabil pentru toate categoriile de persoane care au avut de suferit în rezultatul represiunilor politice.

Prin garanțiile de protecție socială instituite în art. 47 din Constituție, statul asigură bunăstarea cetățenilor, acordându-le asistență socială în cazurile prevăzute de lege. Prin urmare, obligația constituțională a statului este de a lua măsuri adecvate pentru asigurarea necesităților vitale ale cetățenilor săi, inclusiv în situații excepționale.

Avînd în vedere circumstanțele expuse supra constat existența unei lacune în cadrul normativ menționat, care generează încălcarea drepturilor prevăzute de art.16 și 47 din

⁵<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Camp%20Bourimi%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-58824%22%5D%7D>

Constituție, prin limitarea cercului de persoane, care pot fi recunoscute drept victime ale represiunilor politice. În consecință, se exclud din domeniul de reglementare a cadrului normativ copiii care au fost născuți în timpul represiunilor, indiferent de faptul dacă părinții au fost sau nu căsătoriți sau au încheiat căsătoria în timpul represiunilor politice.

În opinia mea, lacuna poate fi remediată prin operarea modificărilor în prevederile art.2 din Legea nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, precum și art.1 al Legii nr.296 din 23 noiembrie 1994 pentru interpretarea unor prevederi ale legii privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.

În lumina raționamentelor expuse supra și ținând cont de prevederile art. 73 din Constituția Republicii Moldova, în temeiul art. 27 lit. a) din Legea nr.52 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul),

PROPUN:

Inițierea procedurii de modificare și completare a art.2 din Legea nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice și art.1 al Legii nr.296 din 23 noiembrie 1994, astfel încât să fie incluse în categoria victimelor represiunilor politice toate persoanele care au avut de suferit de pe urma represiunilor, fără nicio discriminare. Această inițiativă se impune pentru înlăturarea lacunelor existente în legislația în vigoare și eliminarea cauzelor și condițiilor ce creează premise pentru încălcarea drepturilor și libertăților omului.

Oficiul Avocatului Poporului își exprimă disponibilitatea de a contribui în continuare cu orice informație relevantă și asistență cu referire la chestiunea abordată pentru a asigura respectarea pleneră a drepturilor omului în Republica Moldova.

Cu respect,

Mihail COTOROBAI
Avocatul Poporului